

SEMÀNTICA DE «LLAMBREIG»

DICCIONARI VALENCIÀ-CATALÀ-BALEAR (INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS)

LLAMBREIG m. Acció de llambregar; reflex; cast. reflejo, centelleo. *Y el misteriós falçó... feya a la vista llambreigs de mitja lluna*, Costa Trad. 172. *Es el llambreig puríssim del mar*, Salvà Poes. 130. Fon.: *l̥ambɾéʃ* (or.); *l̥ambɾəʃ* (mall.).

~.~

LLAMBREJAR v. intr. Brillar intensament; emetre raigs de llum per reflexió; cast. brillar, relucir. «La vostra cara llambreja; l jo no sé què us hi posau; l feis estar en pecat mortal l es fadrí que vos festeja» (cançó pop. Mall.). *Los ferros de llansa, ferits d'es sol, llambretjavan*, Aguiló Poes. 237. *Per allí dalt tot llambrejava*, Colom Nerto 146. Especialment: a) Emetre una llum fosforescent les aigües, produïda pel plàncton. Fon.: *l̥ambɾəʒá* (eiv.); *l̥ambɾəʒá* (mall., men.). Etim.: de la mateixa arrel que llambregar, amb diferent sufix.

~.~

LLAMBREGAR v. tr. Mirar; dirigir intensament la vista; cast. mirar, atisbar. *Y els ulls d'alguna estrella se veuen llambregar*, Canigó i. *Las donas, tot allunyant-se, la llambregavan de reüll*, Pons Auca 244. *S'atansa al brollador i roman una bella estona llambregant els peixos que fugen*, Roig Flama 97. Fon.: *l̥ambɾəʒá* (Empordà, Garrotxa, Lluçanès, Costa de Llevant, Barc., Vallès, Penedès, Camp de Tarr.).

Etim.: incerta. Segons Moll Supl. 1938, del llatí *lampadīcare 'brillar', que seria derivat de lampāde 'llàntia, llum'; però Meyer-Lübke REW3 4870 troba que aquesta etimologia no satisfà.

~.~

LLAMBRAR v. tr. || 1. Llambregar; veure ràpidament, momentàniament, sense detall (Empordà); cast. vislumbrar. «Tot just ho he llambrat; no he pogut veure-ho bé» (Llofriú). || 2. m. Fosforescència o lluïssor de la superfície de la mar al pic del sol o al clar de lluna (Costa de Llevant, Barc.). Fon.: *l̥ambɾá* (or.). Etim.: derivat de llambre.

LLAMBRE m. || 1. ant. Ambre. *Com hom odora lambre o almesc o basme o alcuna altre bona olor*, Llull Cont. 128. *La caramida tira e reté la agulla...*, *lo lambre a una palleta*, Quar. 1413, pàg. 312. *Huns paternostres de argent, de lambre, de coral vermeyl*, doc. a. 1418 (arx. de Montblanc). *Un gabinet ab lo mànech la meytat de lambre*, Inv. Anfós V, 168. *Jo so qui compre l ... l collar, cadena, l coral e lambre, l aloes e ambre*, Spill 2163. *Uns saltiris de lambre*, doc. a. 1550 (Rev. Cat., v, 73). *Uns saltiris de llambre ab los senyals de crestall, més unes goguines ab una balança de coral ab grans de llambre y crestall*, doc. a. 1565 (arx. parr. de Sta. Col. de Q.). *Metets-hi oli de lambre*, Flos medic. 163. *Un rast de llambre*, doc. a. 1662 (Est. Univ. x, 138). || 2. Cosa extremadament neta i clara (Mall., Men.). S'usa en expressions com més lluent que un llambre, deixar-ho més net que un llambre, quedar com un llambre (o fet un llambre), etc. «Es sol se pon més clar que un llambre» (quan no hi ha núvols a ponent). *S'espasa d'En Gostí, just nova de trinca, més lluenta que un llambre*, Alcover Rond. ii, 279. *Trobà llum encès, un foc alegre, es sopar a punt, sa cova com un llambre*, Camps Folkl. ii, 16. || 3. Lluentor viva i ràpida; cast. destello. *La gent... per veure-la 's detura l com al passar el llambre de lluminosa estrella*, Ruiz Poes. 41. Tenir bon llambre (el vi): ésser el vi molt clar, transparent (Manacor). Passar com un llambre: passar molt de pressa, veloçment (Santanyí). Especialment: a) Llum fosfòrica que es desprèn de l'aigua de la mar agitada pels remes, pel vent, etc. (Men.); cast. larda, ardencia.—b) Lluentor fugaç de les escates d'un peix en moviment (Mall.). «Avui no hem pescat res; no hem vist ni un llambre» (Manacor). || 4. pl. Planta gramínia de l'espècie *Stipa juncea* (Cabassers, ap. Masclans Pl. 140). Fon.: *lámbrə* (mall., men.).

Etim.: incerta. Hem ajuntat quatre significats en un mateix article i és possible que etimològicament calgui distribuir-los en dos articles diferents, però no en tenim la seguretat. El mot lambre amb el significat d'una matèria de construcció existeix en francès antic; la matèria que significava no està ben determinada; alguns interpretaven el francès lambre com a l'ambre, cosa que no fou acceptada per Gaston Paris ni per Morel-Fatio (cf. Rom., xviii, 145, i xxxvi, 129). Però en els textos de català antic que hem citat en el || 1 hi ha alguns passatges que indiquen clarament que lambre significava ambre (cf. el de Ramon Llull, que posa lambre al costat de almesc i de basme com a substància aromàtica, i el text de Sant Vicent Ferrer que parla de l'atracció de la palleta pel lambre, la qual cosa coincideix amb les propietats d'electrificació de l'ambre). Ens inclinam, en vista de tot això, a considerar el nom de matèria lambre o llambre com a procedent de ambre amb aglutinació de l'article (l'ambre) i amb palatalització de la l- per analogia d'un altre mot llambre que podria correspondre als || 2 i 3 i que podria ésser un derivat postverbal de llambregar o llambrejar.

«LLAMBREIG» AL TERMCAT

LA INFORMACIÓ D'AQUESTA FITXA PROCEDEIX DE L'OBRA SEGÜENT:
NOGUÉS, JOAQUIM M. (COORD.). DICCIONARI DE GEMMOLOGIA [EN LÍNIA].
BARCELONA: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA, COP. 2013. (DICCIONARIS EN LÍNIA)
<[HTTP://WWW.TERMCAT.CAT/CA/DICCIONARIS_EN_LINIA/168/](http://www.termcat.cat/ca/diccionaris_en_linia/168/)>

Les dades originals poden haver estat actualitzades o completades posteriorment pel TERMCAT.

- ca llambreig, n m
- es centelleo
- fr étincellement
- fr scintillement
- it scintillio
- en sparkliness
- de Funkeln

<Gemmologia > Propietats òptiques de les gemmes > Dispersió, vida i llüissor>

Conjunt de raigs de llum emesos a l'atzar per la reflexió en les diferents facetes d'una gemma tallada.

Nota: Aquest fenomen és especialment destacat en les gemmes amb índex de refracció elevat, com és el cas del diamant.